

4. Павлова Н. Цифрове освітнє середовище у контексті цифровізації освіти. *Collection of Scientific Papers «SCIENTIA»*, (July 26, 2024; Zagreb, Croatia), 72–75. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/1988> (дата звернення: 01.10.2025).

УДК 004:37.011.2]-057.4.

Шиненко Микола,
зав. сектору мережних технологій і баз даних,
Лабжинський Юрій,
науковий співробітник сектору мережних технологій і баз даних,
Інститут цифровізації освіти НАПН України,
м. Київ, Україна

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НАУКОВИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ З ВИКОРИСТАННЯМ БАЗИ ДАНИХ OPEN UKRAINIAN CITATION INDEX

Сучасний розвиток науки нерозривно пов'язаний із цифровізацією та дотриманням принципів Відкритої науки, що вимагає від наукових і науково-педагогічних працівників постійного оновлення своєї цифрової компетентності. Важливим елементом цієї компетентності є вміння ефективно працювати з бібліометричними базами даних та відкритими індексами цитувань [1].

В Україні роль національного інструменту, що забезпечує прозору та відкриту оцінку наукового впливу, відіграє *Open Ukrainian Citation Index* (OUCI) [2]. Ця база, інтегрована в глобальну інфраструктуру (зокрема, через її участь у OpenAIRE), дозволяє відстежувати цитування, переважно з вітчизняних наукових періодичних видань, що відповідають вимогам якості.

Актуальність розробки методики зумовлена необхідністю цілеспрямованої підготовки кадрів до роботи з національними відкритими ресурсами, оскільки вміння ефективно використовувати OUCI прямо впливає на видимість української науки та здатність науковців до стратегічного планування своєї публікаційної діяльності. У контексті наукової діяльності цифрова компетентність охоплює не лише загальні навички роботи з програмним забезпеченням, але й специфічні навички цифрової дослідницької грамотності.

Опанування OUCI сприяє розвитку компетентності *роботи з національними інформаційними ресурсами та аналізу цитованості*. Науковець отримує знання за допомогою системи OUCI, яка індексує понад 170 млн публікацій світу (станом на 2025 р.) і майже 2000 українських наукових журналів. Ця база призначена для *спрощення пошуку наукових публікацій* та привернення уваги редакторів до якості метаданих вітчизняних журналів. Дослідник дізнається, що

OUCI дозволяє шукати статті, їхні списки літератури і хто їх цитує, на основі відкритих даних Crossref та розуміє, що OUCI підтримує Ініціативу відкритих цитувань, тому є ідеальною базою для розвитку цих компетентностей. Епоха цифрової трансформації та дотримання принципів Відкритої науки висувають нові вимоги до кваліфікації наукових і науково-педагогічних працівників, зокрема у сфері цифрової дослідницької компетентності.

Метою публікації є обґрунтування методики та представлення змісту спецкурсу, спрямованого на розвиток цифрової компетентності наукових і науково-педагогічних працівників з використанням пошукової системи та бази даних наукових цитувань OUCI через практичне освоєння її функціоналу.

Завдання дослідження: 1. Розробити і обґрунтувати методика розвитку цифрової компетентності наукових і науково-педагогічних працівників з використанням пошукової системи та бази даних наукових цитувань OUCI. 2. Розробити зміст двох основних модулів спецкурсу, включаючи завдання, форми, методи та засоби навчання. 3. Спрогнозувати очікувані результати впровадження методики.

Мета навчання: розвиток цифрової компетентності наукових і науково-педагогічних працівників з використанням інструментів пошукової системи та бази даних наукових цитувань OUCI.

На рис. 1 подано методика розвитку цифрової компетентності наукових і науково-педагогічних працівників з використанням OUCI, яка включає мету, завдання і зміст навчання, форми, методи, засоби і результат. Структура спецкурсу включає *два ключові модулі*, кожен із яких відповідає за розвиток певного аспекту цифрової дослідницької компетентності. Курс має практико-орієнтований характер і побудований на принципі модульного навчання.

Секція 1. Цифрові технології в освіті, науці та управлінні

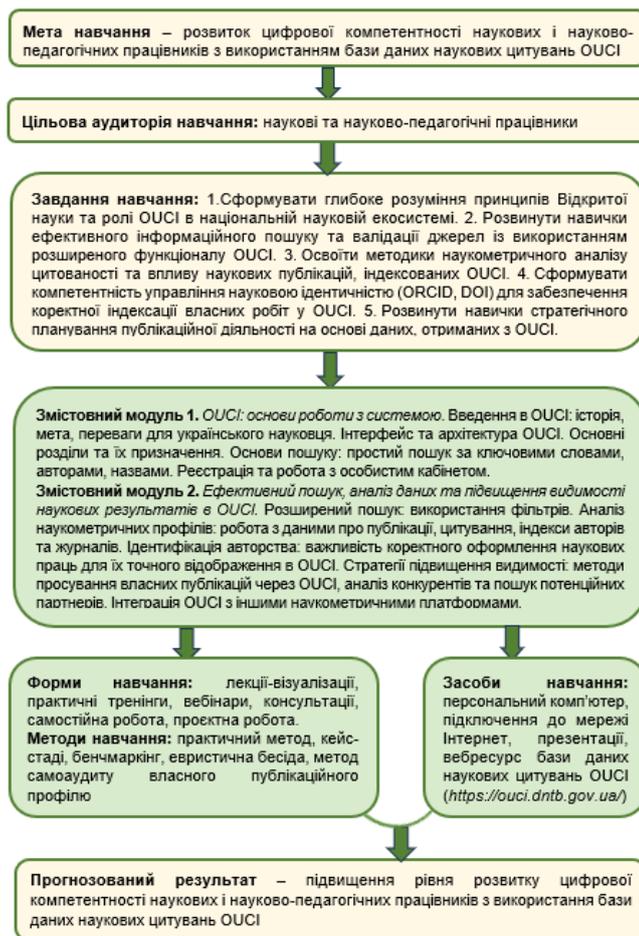

Рис. 1. Методика розвитку цифрової компетентності наукових і науково-педагогічних працівників з використанням бази даних OUCI

Впровадження методики здійснено шляхом розробки спеціалізованого Спецкурсу «Методика розвитку цифрової компетентності наукових і науково-педагогічних працівників з використанням бази OUCI» (спецкурс), розрахованого на підвищення кваліфікації науковців, викладачів та аспірантів.

Основні завдання: 1. Сформувати глибоке розуміння принципів Відкритої науки та ролі OUCI в національній науковій екосистемі. 2. Розвинути навички ефективного інформаційного пошуку та валідації джерел із використанням розширеного функціоналу OUCI. 3. Освоїти методики наукометричного аналізу цитованості та впливу наукових публікацій, індексованих OUCI. 4. Сформувати компетентність управління науковою ідентичністю для забезпечення коректної індексації власних робіт у OUCI. 5. Розвинути навички стратегічного планування публікаційної діяльності на основі даних, отриманих з OUCI.

Змістовний модуль 1. OUCI: основи роботи з системою. Введення в OUCI: історія, мета, переваги для українського науковця. Інтерфейс та архітектура OUCI. Основні розділи та їх призначення. Основи пошуку: простий пошук за ключовими словами, авторами, назвами. Реєстрація та робота з особистим кабінетом.

Змістовний модуль 2. Ефективний пошук, аналіз даних та підвищення видимості наукових результатів в OUCI. Розширений пошук: використання фільтрів. Аналіз наукометричних профілів: робота з даними про публікації, цитування, індекси авторів та журналів. Ідентифікація авторства: важливість коректного оформлення наукових праць для їх точного відображення в OUCI. Стратегії підвищення видимості: методи просування власних публікацій через OUCI, аналіз конкурентів та пошук потенційних партнерів. Інтеграція OUCI з іншими наукометричними платформами .

Форми навчання: лекції-візуалізації, практичні тренінги (домінуюча форма), вебінари, консультації, самостійна робота, проектна робота (фінальний аналітичний звіт). **Методи навчання:** практичний метод (виконання завдань безпосередньо в системі OUCI), кейс-стаді (аналіз реальних прикладів цитувань), бенчмаркінг (порівняльний аналіз журналів), евристична бесіда, метод самоаудиту власного публікаційного профілю.

Прогнозований результат – підвищення рівня розвитку цифрової компетентності наукових і науково-педагогічних працівників з використання бази даних наукових цитувань OUCI. Слухачі навчатимуться проводити комплексний пошук з використанням фільтрів, аналізувати наукометричні показники, розробляти стратегії для підвищення видимості власних наукових результатів та ефективно інтегрувати OUCI у свою професійну діяльність.

Отже, використовуючи OUCI, науковець розвиває навички пошуку літератури у відкритих джерелах з акцентом на український сегмент, уміння вузько таргетованого пошуку, уміння аналізувати цитування на міждисциплінарному рівні: OUCI показує зв'язки між авторами і документами різних дисциплін. Дослідник може відслідкувати, як праці з освітніх наук цитуються в суміжних галузях, що дає ширшу картину впливу та розвиває аналітичне мислення щодо наукового впливу. Ще одна навичка – оцінка повноти та якості метаданих, оскільки вміння помічати проблеми у даних – теж елемент цифрової компетентності. OUCI поєднує дослідницьку компетентність (інформаційний пошук, аналіз цитувань) з організаційно-методичною (поліпшення якості журналів, міжвідомча взаємодія).

Цільова аудиторія навчання: наукові та науково-педагогічні працівники.

Таким чином, запропонований спецкурс є актуальним та практично орієнтованим навчальним продуктом. Його впровадження в систему підвищення кваліфікації наукових і науково-педагогічних працівників дозволить системно підвищити рівень їхньої інформаційної культури, сприятиме активізації використання національної наукометричної бази даних та у подальшому – зміцненню позицій української науки у світі. Практична спрямованість курсу,

поєднання лекційних матеріалів з інтерактивними практикумами та роботою з реальними профілями забезпечує формування стійких професійних компетентностей. Зміст спецкурсу повністю відповідає сучасним вимогам, що висуваються до цифрової компетентності наукових кадрів у контексті Відкритої науки та національних наукометричних ініціатив.

Список використаних джерел та літератури

1. Спирін О. М., Іванова С. М., Франчук Н. П., Кільченко А. В. Основні складники цифрової компетентності наукових і науково-педагогічних працівників. *Вісник Кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття»*. 2024. Т. 2 № 10. С. 91-103. DOI: 10.35387/ucj.2(10).2024.0007.

2. Кільченко А. В., Лабжинський Ю. А., Ткаченко В. А. Методика розвитку цифрової компетентності наукових і науково-педагогічних працівників з використанням бази даних Open Ukrainian Citation Index. *Цифрова компетентність вчителя нової української школи 2025: формуючи майбутнє освіти*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (онлайн формат), м. Київ, 18 берез. 2025 р. /за заг. ред. О. В. Овчарук. К.: ІЦО НАПН України. 2025. С. 109-112. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745912/>.